

فرقه سنوسیه

سنوسیه **فرقه** بزرگی از فرق **صوفیه اهل سنت** در شمال **آفریقا** می‌باشند.

فهرست مندرجات

- ۱ - مؤسس فرقه
- ۲ - جانشینی محمد المهدی
- ۳ - جانشینی محمد الشریف
- ۴ - رهبری محمد ادریس
- ۵ - تضعیف تفکر سنوسیه
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

مؤسس فرقه

تاریخ جدید **لیبی** پیش از آن که متأثر از حضور ترکان عثمانی که در مجموع مدت آن نسبتاً محدود بوده است باشد، متأثر از استقرار و پرتوافکنی یک طریقه جدید پرقدرت به نام سنوسیه است. مؤسس این سلسله فردی به نام **محمد بن علی سنوسی**، چهل و دومین فرزند از سلاله **بیامیر** بود که در تاریخ ۲۲ دسامبر ۱۷۸۷م. مطابق با ۱۱۶۶ ه. ش. در «تورش» نزدیک به «مستغانم» در **الجزایر** به دنیا آمد. سنوسی از سال ۱۲۰۹ ه. ش. مدتی را در **مکه** شاگرد **احمد بن ادریس فاسی**، مؤسس طریقه‌های **قادریه** - **ادریسیه** بود و در پی فوت وی در سال ۱۲۱۶ ه. ش. در منطقه **کوه ابوقیبیس** واقع در نزدیکی **مکه**، اولین زاویه «زاویه» به مراکزی که محل تدریس علوم و تبلیغ فرقه‌های مذهبی است می‌گوبند. خود را تاسیس کرد. سنوسی، پس از چندی به **برقه** بازگشت و در سال ۱۲۳۴ ه. ش. زاویه‌ای در البیضاء و زاویه‌ای در جغوب تاسیس کرد و در سال ۱۲۳۸ ه. ش. در همان محل فوت نمود. (وی که به سنوسی الخطابی الحسنی الادریسی **شهرت** داشت و مؤسس و پیشوای سنوسیه اول بود، آثاری نیز داشت.) (از جمله: **الکواکب الدریه فی الوائل الکتب الاثریه**. ۱۲۰۲ ۱۲۷۶ ه. ق)).

جانشینی محمد المهدی

در پی **مرگ** سنوسی، پسر وی به نام محمد المهدی جایش را گرفت و با تسلط بر بخش قابل توجهی از صحرای شرقی، شعباتی از طریقه را در کانم، اودای، و بورکو تاسیس کرد. محمد المهدی در گورو به سال ۱۲۸۰ ه. ش. فوت کرد، (وی دعوی **مهدویت** کرد و جنبش او در برقه (در مغرب **مصر** واقع در لیبی کنونی) و صحرای الجزایر پیروان زیادی یافت و به **سودان** نیز سرایت کرد. سرانجام پس از مزاحمت‌هایی برای انگلیس‌ها با اشتغال لیبی توسط نیروهای ایتالیا در سال ۱۳۲۹ نیروی سنوسیان نیز درهم شکست.) [۱] عنایت حمید، سیری در اندیشه سیاسی عرب، ص ۸.

جانشینی محمد الشریف

و برادرزاده وی به نام محمد الشریف جانشین او شد (۱۲۵۹ تا ۱۳۱۲ ه. ش.) و به دلیل آمدن فرانسویان به چاد (کانم، و تیستی) به کُفره نقل مکان کرد و در آن جا دست به تشکیل گروهی چریکی علیه استعمارگران اروپایی زد. محمد الشریف در پی تشکیل این گروه در سال‌های ۱۲۹۴ تا ۱۲۹۵ ه. ش. علیه انگلیس‌ها در مرز مصر و علیه فرانسویان در **صحرا** جنگید و عاقبت در پشت دروازه‌های آگاس و در جنوب **تونس** شکست خورد و مجبور به ترک لیبی شد.

رهبری محمد ادریس

نوه مؤسس سنوسیه موسوم به محمد ادریس که در سال ۱۲۶۸ ه. ش. متولد شد، در سال ۱۲۹۵ ه. ش. امیر برقه شد و در سال ۱۳۰۱ ه. ش. توسط موسولینی اخراج گردید و به **قاهره** گریخت و ۲۴ سال بعد برای به دست گرفتن قدرت به لیبی بازگشت.

ایتالیایی‌ها در پی عهد نامه اوش، جای ترک‌ها را گرفتند و بلافاصله پس از جنگ، تمامی کشور را زیر **سلطه** خود درآوردند؛ ولی با وجود تلاش طاقت فرسا و مقاومت طولانی سنوسی‌ها (**عمر مختار** در القصور نزدیک برقه) جنگ با تسخیر کفره در سال ۱۳۱۰ ش. به پایان رسید و اموال سنوسیه ضابط و زاویه‌های آنان به استثنای زاویه جغبوب تعطیل شد. در جریان **جنگ جهانی دوم**، امیر ادريس با اعزام نیروهای لیبیایی غرب به مصر، جانب انگلیسی‌ها را گرفت و «سر آنتونی اینن» در سال ۱۳۲۱ ش. به سلسله سنوسیه قول استیقای حقوق آنان را برای سال ۱۳۲۵ ش. داد. ادريس سه سال بعد، امیر برقه مستقل و در سال ۱۳۳۱ ش. فرمانروای کشور پادشاهی لیبی (شامل برقه، **طر ابیس** غرب و فزان) شد. پس از دستیابی لیبی به سرمایه گرانقدر **نفت** و صدور آن توانست بوجه زیادی را کسب نماید. اما اوضاع سیاسی داخلی، خیلی زود دگرگون شد و ملک ادريس که در ابتدا چهره‌ای مردمی داشت به سبب سوء استفاده‌های درباریان مستبد و **فاسد**، اعتبار و نفوذ خود را از دست داد. تظاهرات دانشجویی و اعتصابات کارکنان نفت در سال ۱۳۴۶ ش. نیز نشانه خوبی برای ادامه **سلطنت** وی نبود. ارتش لیبی که از شکست در جنگ شش روزه (جنگ اعراب با **اسرائیل** که سال ۱۳۴۶ ش. رخ داد، شش روز بیشتر طول نکشید و منجر به شکست اعراب شد.) سرخورده بود، و بی تفاوتی سلطان در مورد **فلسطین** را نظاره می‌کرد، هنگامی که ادريس از **ترکیه** و **یونان** بازدید می‌نمود، ضربه آخر را وارد کرد. و با تصرف نقاط حساس کشور در سال ۱۳۴۸ ش. اعلام جمهوری کرد.

تضعیف تفکر سنوسیه

تفکر سنوسیه که از یک **قرن** پیش نقش مهمی در حیات مذهبی لیبی ایفا کرده بود، با قیام سال ۱۳۴۸ ش. تضعیف شد و حذف جامع البیضاء که مدرسه علمیه سنوسیه به شمار می‌رفت، ضربه مرگباری بر پیکره این طریقه وارد نمود. **[۱]** تاریخ مسلمانان آفریقا، ص ۶۰-۶۲. سنوسیان معتقدند که **مسلمانان** باید به همان روش مسلمانان صدر **اسلام** زندگی کنند و با هم متحد و یکپارچه شوند.

پانویس

۱. **[۱]** عنایت حمید، سیری در اندیشه سیاسی عرب، ص ۸.

۲. **[۲]** تاریخ مسلمانان آفریقا، ص ۶۰-۶۲.

منبع

بایگه اطلاع رسانی راسخون، برگرفته از مقاله «**رکودکی و تحصیلات شیخ محمد عبده**»، تاریخ باز یابی ۱۳۹۵/۱۱/۲۸.